מראי מקומות - קידושין

דף ב:

א. דאסר לה אכ"ע כהקדש

וכפשוטו זה הוי דמיון בעלמא, דכמו דמצינו בהקדש דאסור לכל העולם בשביל הקדש, כן קידושין. אולם ע' **בשו"ע** (אה"ע ל"ה, ט') דכ' דאם השליח אומר בטעות ה"א מקודשת "לי", אין כאן בית מיחוש, דהקדש בטעות לא הוי הקדש. וביאר **הגר"א** (כ"ב) "דקדושין מטעם הקדש, כמ"ש ב, ב", ומבואר מדבריו דהוקשו דיניהם ממש (וע' לקמן דף ז' עוד בענין זה).

ב. אי תנא קונה, ה"א אפי' בע"כ

הק' **הרשב"א**, היכי הוה ס"ד דנקנית בע"כ, היכן מצינו הקנאה בעל כרחו של המקנה. ותי' דהא אי' בב"ב (מח:) דתליוהו וזבין זביני זביני, דאגב אונסא וזוזי גמר ומקני. וא"כ, י"ל דהכא בכה"ג מיירי, דלא הי' בע"כ ממש, אלא תליוהו וקדיש. ומה דלא מהני למעשה, זהו משום דקיי"ל התם כר' אשי דאמר התם דבאשה אינה מקודשת, דכיון שהוא עשה שלא כהוגן, יעשו לו שלא כהוגן, ומפקיעין הקידושין מיניי'. וא"כ, דיוק זה של הגמ' הוא אליבא דר' אשי, ואמימר (דחולק שם וס"ל דמהני) יפרש כתירוצא קמא של הגמ'. והק' **בחי' הגרנ"ט** (צ"א), איך מהני הקידושין בע"כ, הרי קיי"ל דתליוהו וקני לא הוי קנין, וא"כ, נמצא שהאשה לא קנתה המעות, ואיך יחולו הקידושין. ובאמת כבר הק' **הנתיבות** (ר"ה, י"ח) כן בכל קנין, איך מהני הקנין, הרי המוכר לא קנה הכסף. ותי' הנתיבות דדמי החפץ אין שייך להקנין, אלא הקונה עושה מעשה קנין אחר, ונותן להמוכר המעות רק בתורת פרעון, וסגי בזה ליתן הכסף לרשותו, אבל לגבי עצם הקנין שפיר קונה הלוקח (וכ' בחי' הגרנ"ט דאה"נ, לפי"ז אם רוצה לקנות רק בקנין כסף, לא יועיל בכה"ג). **אבל זה שייך רק** בקניינים אחרים, אבל בקידושין צריך לקנותה בהכסף דוקא [דאין לומר דקנאה בשטר, דהא צריך שיהי' אגב הזוזי גמר ומקני, וכאן אין שייך פרעון כמו בשאר קנינים, דאין שייך פרעון באשה], וא"כ איך מהני הקידושין. וכ' ליישב דשאני קנין כסף דקידושין משאר קנין כסף, דנהי דיכול להקנות לה הכסף ע"י הנאה וכדו', ואי"צ נתינה לידה כמו בגט, אולם גם נתינה לידה מהני, ואי"צ דוקא שתקנה הכסף, וסגי בנתינה לידה. וא"כ, שוב אין שייך להק' דהו"ל כתליוהו וקני, דהא אין צריכה לקנות הכסף כלל, ועדיף משאר קנין כסף, דצריך לקנות הכסף כדי לפעול הקנין כסף. אולם ע"ש בהמשך דכ' די"ל כן בכל קניני כסף, דאין המקנה צריך לקנות הכסף, וסגי במה שהוא נתון בידו [וחידוש הוא, וגם בקידושין חידוש הוא, דבשלמא קידושי שטר, י"ל דהוי כגט, וסגי בנתינה, אבל קידושי כסף, לכאו' מהני מדין "כסף החוזר", ומה שייך זה אם לא קנה הכסף, וצ"ע].

ובעצם קו' הרשב"א, דמהו החי' דקידושין בע"כ לא מהני, שמעתי לתרץ מהרה"ג **ר' רפאל שמואלביץ** זצ"ל ע"פ מש"כ **הר"ן** בנדרים (ל.) דשאני קנין קידושין משאר קניינים, דהא אין האשה מכנסת עצמה לרשות הבעל, "אלא מכיון שהיא מסכמת לקידושי האיש, היא מבטלת דעתה ורצונה, ומשוי נפשה אצל הבעל כדבר של הפקר, והבעל מכניסה לרשותו". ולפ"ז שפיר הי' שייך לצדד דאולי גם יכול לעשות כן בע"כ. ועפ"ז ביאר הא דכ' **רש"י ביבמות** (יט:, הובא במסורת הש"ס כאן) **דמה שצריך דעתה** בקידושין הוא משום דכתיב והלכה והיתה לאיש אחר, מדעתה משמע. ולפי הנ"ל א"ש למה צריך קרא, דבאמת ה"א דאי"צ דעתה, אף מן התורה, קמ"ל קרא דצריך דעתה. ועוד הביא בשם יש מתרצים דההו"א הי' דמקשי' הוי' ליציאה, וכמו דגט מהני בע"כ, כן קידושין, וגם לפ"ז א"ש דברי רש"י הנ"ל.

ג. אי הכי, קשי קראי אהדדי

הק' **הריטב"א**, מהו הלשון "אי הכי", הלא בלא"ה ק' קראי אהדדי. ובאמת הביא יש שמוחקים הגירסא. והוא כ' לבאר הגירסא, דבשלמא אם היינו אומרים דדרך יכול לסבול בין לשון זכר בין לשון נקבה, א"כ אין שום קו', וכדאשכחן בדוכתי טובא שיש מילים שיכולים להיות לשון זכר או לשון נקבה. אבל לדידך, דאמרת דדרך עיקרו לשון נקבה, א"כ קשיא קראי ומתני' אהדדי דנקיט בהו לשון זכר.

ה. ותורה אקרי לשון נקבה, דכתי' תורת ד' תמימה וכו'

הק' **המהרש"א**, הא כתי' בתורה "וזאת התורה", ולמה הי' צריך להביא קרא מתהילים דתורה אקרי לשון נקבה. ותי' דכוונת הגמ' הוא לפרש למה נקראת התורה בלשון נקבה, והיינו משום שהיא משיבת נפש אדם לדרך החיים, כמו האשה משיבת נפש היונק לחיים.

ה. והא דתנן בז' דרכים בודקין את הזב, ליתני דברים

כ' **הרשב"א**, דאע"ג דשבעה לשון זכר הוא, ועד כאן הי' קשיא לן ליתני שלשה, ורק משום הכי הי' ק' ליתני דברים, וכאן לכאו' ל"ק כלום, מ"מ, כיון דתירץ הגמ' דהא מני ר"ש היא, דמשום דדרך האיש לחזר וכו' לכן תני דרכים, א"כ כל היכא דתני דרכים משמע דדרכו בכך הוא, ושפיר הק' דמהו הדרך דזב. **והמהרש"א** הביא **מת"י** דקו' הגמ' היא דליתני דברים, שהוא לשון זכר דוקא, ולא לשון דרך, שאינו דוקא לשון זכר.